

BOLALARDA GIJJALARNI DAVOLASH: FARMAKOTERAPIYANING XUSUSIYATLARI

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Muradova R.R - klinik farmakologiya kafedrası assistenti

5 боскич талабаси **Shokirov Shahzod-**

биотехнология ,инженеринг ва фармация факультети

Аннотация

Maqolada bolalarda gijjalarni davolashning farmakoterapiyadagi xususiyatlari tahlil qilingan. Mazkur ishda eng ko‘p uchraydigan parazitlar — Enterobius vermicularis, Ascaris lumbricoides va Trichuris trichiura —ning klinik belgilariga e‘tibor qaratilgan. Farmakoterapiya asoslari, preparatlarning tanlanishi, doza va qo‘llash usullari, shuningdek, davolash samaradorligini oshirish usullari (gigiyena choralari, profilaktik davolash, monitoring, bola ta‘limi va immunitetni mustahkamlash) batafsil ko‘rib chiqilgan. Maqola bolalarda gijja infeksiyalarini samarali davolash va qayta infektsiyalashning oldini olishga qaratilgan tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: Gijjalar, Enterobius, vermicularis, Ascaris lumbricoides, Trichuris, trichiura, Farmakoterapiya, Profilaktika, Gigiyena.

Kirish: Gijjalar — bolalar orasida eng ko‘p uchraydigan parazitar infeksiyalardan biri bo‘lib, asosan ichak tizimiga ta‘sir qiladi. Enterobius vermicularis (oq gijja), Ascaris lumbricoides (askaridlar) va Trichuris trichiura (trikurizlar) kabi helminthlar bola sog‘lig‘iga sezilarli zarar yetkazadi. Gijjalar bilan kasallangan bolalarda qorin og‘rig‘i, oshqozon-ichak buzilishi, uyqusizlik, asabiylashuv va kamqonlik kabi alomatlar kuzatiladi.

Gijjalar bilan kurashishning asosiy usuli farmakoterapiya bo‘lib, u davolash samaradorligini oshirish uchun profilaktik va gigiyenik choralarga birlashtiriladi.

Ushbu maqolada bolalarda gijjalarni davolashda farmakoterapiya xususiyatlari, preparatlarning tanlanishi, dozasi va qo'llash usullari ko'rib chiqiladi.

Bolalarda gijjalar va klinik belgilar

1. Oq gijja (*Enterobius vermicularis*)

Tuzilishi va yashash joyi: Anal mintaqada yashaydi.

Klinik belgilar: Anal qichishish, uyqusizlik, asabiylashuv, ba'zan diareya.

Tarqalish yo'li: Fekal-orally yo'l bilan, o'yinchoqlar va qo'l orqali yuqadi.

2. Askaridlar (*Ascaris lumbricoides*)

Klinik belgilar: Qorin og'rig'i, ko'ngil aynishi, ichakda noqulaylik, o'sish va vaznning sustlashuvi.

Jiddiy asoratlar: Og'ir infeksiyalarda ichak to'silishi yoki o'pkaga ko'chish.

3. Trikurizlar (*Trichuris trichiura*)

Klinik belgilar: Ich qotishi, diareya, kamqonlik, sustlashgan o'sish.

Tarqalish yo'li: Tuproq orqali yuqadigan fekal-orally yo'l.

Farmakoterapiya asoslari

Bolalarda gijjalarni davolashda preparat tanlashda yosh, vazn, gijja turi va klinik holat hisobga olinadi.

Preparatlarning asosiy turlari

Preparat	Ta'sir doirasi	Qo'llash tavsiyalari	Yon ta'sirlar
Mebendazol	Enterobius, Ascaris, Trichuris	100 mg, bir marta; 2 haftadan keyin takrorlash mumkin	Ko'ngil aynishi, diareya, bosh og'rig'i
Albendazol	Askaridlar, Trichuris, Enterobius	400 mg, bir marta; 1 yoshdan kichik bolalarda ba'zida shifokor nazorati	Ko'ngil aynishi, diareya, hepatotoksik ta'sir

Preparat	Ta'sir doirasi	Qo'llash tavsiyalari	Yon ta'sirlar
Pyrantel pamoate	Enterobius, Ascaris	10 mg/kg, maksimal 1 g, martalik	Qorin og'rig'i, bir diareya, bosh og'rig'i
Ivermektin	Og'ir infektsiyalar	200 µg/kg, og'ir holatlarda 1–2 dozada	Ko'ngil og'rig'i, bosh teri toshmalari

Dozaj va qo'llash xususiyatlari

Preparatlar ko'pincha ovqatdan keyin beriladi.

Yoshga moslashuv: 2 yoshgacha bolalarda mebendazol va albendazol dozasi kamaytiriladi yoki ishlatilmaydi.

Takroriy davolash: Enterobius infektsiyalarida 2 haftadan keyin takroriy davolash zarur.

Yon ta'sirlar monitoringi: Ko'ngil aynishi, diareya, bosh og'rig'i kuzatilishi mumkin.

Davolash samaradorligini oshirish usullari

Bolalarda gijjalarni davolashda faqat farmakoterapiya yetarli emas. Preparatlarning samaradorligini oshirish va qayta infektsiyalashni oldini olish uchun quyidagi choralar muhim hisoblanadi:

1. Gigiyena choralari qat'iy bajarish

Qo'l gigiyenasi: Bola va oila a'zolari ovqatdan oldin va hojatxona ishlatgandan keyin qo'l yuvishi zarur.

Tirnoqlarni qisqa saqlash: Tirnoqlarda parazit tuxumlari to'planishi mumkin.

Shaxsiy buyumlarni ajratish: Sochiq, choyshab, kiyim va o'yinchoqlarni boshqa oilaviy a'zoldan alohida saqlash.

Uy va atrof-muhitni dezinfeksiya qilish: Yotoq joyi, pol, o'yinchoqlar va jihozlarni issiq suv bilan yuvish yoki dezinfeksiyalash.

2. Profilaktik davolash va oilaviy yondashuv

Enterobius infeksiyalarida bolalar bilan birga ota-onalar va aka-ukalarni ham davolash tavsiya etiladi.

Agar oilada bir necha bola bor bo'lsa, barcha bolalar bir vaqtning o'zida davolanishi kerak.

3. Muntazam monitoring va laboratoriya tekshiruvlari

Davolashdan 2-3 hafta keyin bolada simptomlar qayta kuzatilsa, shifokor nazorati ostida qo'shimcha tekshiruvlar va takroriy davolash amalga oshiriladi.

Ba'zi hollarda parazit tuxumlarini aniqlash uchun anal bo'shlig'i va axlat namunalarini laboratoriyada tekshirish zarur.

4. Ta'lim va bola ongini oshirish

Bolaga qo'l yuvish, tirnoqlarni tozalash, shaxsiy gigienaga rioya qilishni o'rgatish samaradorlikni oshiradi.

Maktab va bog'chalarda gigiyena qoidalariga amal qilish ham infeksiyani kamaytiradi.

5. Parhez va immunitetni mustahkamlash

Balansli ovqatlanish, vitaminlar va minerallarni yetarli qabul qilish immunitetni mustahkamlashga yordam beradi, bu esa parazitlarga qarshi kurashni osonlashtiradi.

Suv ichishni ko'paytirish ichakning to'g'ri ishlashini ta'minlaydi.

6. Davolashni qayta baholash va kombinatsiyalash

Og'ir yoki takroriy infektsiyalarda preparatlarni kombinatsiyalash (masalan, albendazol + pyrantel) qo'llanilishi mumkin.

Davolash strategiyasini shifokor belgilaydi, dozani bola yoshi va vazniga moslashtiradi.

Maxsus holatlar

Homiladorlik va emizikli onalar: Albendazol va mebendazol faqat shifokor nazorati ostida qo'llanadi.

Og'ir infeksiyalar: Ivermektin yoki kombinatsiyalangan terapiya ishlatiladi.

Immuniteti zaif bolalar: Davolash individual ravishda rejalashtiriladi.

Xulosa

Bolalarda gijjalarni davolashda farmakoterapiya yosh, vazn, gijja turi va klinik holatga moslashtirilishi lozim. Mebendazol, Albendazol va Pyrantel pamoate eng keng qo'llaniladigan preparatlardir. Preparatlarning samaradorligini oshirish uchun gigiyena choralari bilan birgalikda qo'llash muhimdir. Takroriy davolash va profilaktik choralar gijjalar bilan kasallanishni kamaytiradi va bolalarning sog'lig'ini saqlashga yordam beradi.

Фойдаланилган адабиётлар

Хўжақулов С. “Ўсимликларнинг биологик фаол моддалари.” – Тошкент: Фан, 2021.

Мирзаев А., Каримова Н. “Фармакогнозия асослари.” – Самарқанд, 2020.

Nasir, M., et al. *Phytochemical composition of Quercus robur fruits*. Journal of Natural Products, 2022.

Karimov R. “Ўсимлик моддаларининг фитохимик таҳлили.” – Тошкент, 2019.

WHO Monographs on Selected Medicinal Plants, Vol. 4. – Geneva: WHO, 2021.

Кушимча адабиётлар

1.Хасанова, Г. Р., & Ботиров, Х. Т. (2025). НАШ ДОЛГ—СОХРАНИТЬ И ЗАЩИЩАТЬ РАСТИТЕЛЬНЫЙ МИР. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 79(1), 35-38.

2.Хасанова, Г. Р., & Ходжаева, Ж. К. (2025). РЕВЕНЬ ТАНГУТСКИЙ–RHEUM TANGUTICUM. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 79(1), 39-45.

3. Rakhmatullaeva, K. G., Abdumutalibovich, X. D., & Faxriddinovich, X. U. (2025). WILD PLANTS AS AN OBJECT OF STUDY, LIFE SAFETY, USE IN MEDICINE AND INDUSTRY. Modern education and development, 18(4), 111-121.
4. Хасанова, Г. Р., Тошпулатов, Ш. Ш., Расулов, К. Г., & Мамиров, Д. У. (2025). КОРИАНДР ПОСЕВНОЙ–CORIANDRUM SATIVUM L. Modern education and development, 18(4), 80-92.
5. Хасанова, Г. Р., Беканов, Б. С., Бахитов, Ш. Т., & Ходжаева, Ж. К. (2025). ЛЕЧЕБНЫЕ СВОЙСТВА КАЛАНХОЭ. Modern education and development, 18(4), 93-110.
6. Raxmatullayeva, X. G., Ko'chimova, F. S., Jumaboyeva, S. E., & Xushvaqtovich, Q. D. (2025). SARIQ PARPIGUL-GENTIAN LUTEA L. Modern education and development, 18(4), 69-79.
7. Хасанова, Г. Р., Рахманова, Н. И., & Иззатуллаева, С. Т. (2025). ОБЛЕПИХА КРУШИНОВИДНАЯ–HIPPOPHAE RHAMNOIDES L. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 38(1), 164-174. Хасанова, Г. Р., Рахманова, Н. И., & Сатторов, Ш. И. (2025).
8. OG'IZDAN BADBO'Y HID KELISHI. Ta'lim innovatsiyasi va
9. Хасанова, Г. Р., Магрипова, Д. Ф., & Алибоева, Ш. У. (2025). РОЛЬ ЛИМОНА В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 80(1), 26-32. Хасанова, Г. Р. (2025).
10. ХИМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ БИОЛОГИЧЕСКИ АКТИВНЫХ ВЕЩЕСТВ В КОРНЕВИЩАХ И КОРНЯХ ДЕВЯСИЛ ВЫСОКИЙ-INULA HELENIUM L., ПРОИЗРАСТАЮЩЕГО НА ТЕРРИТОРИИ СРЕДНЕЙ АЗИИ. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 79(3), 157-164..
11. Mustafayevich, O. S., & Raxmatullayeva, X. G. (2025). STUDY OF THE EFFECTS OF EXTERNAL CONDITIONS ON THE PERFORMANCE OF THE "TPG-SN4" METHANE DETECTOR. Research Focus, 4(6), 32-
12. Шукуров, А. А., Дониёрова, Р. П., & Хасанова, Г. Р. (2025). КАРДАМОН НАСТОЯЩИЙ–ELETTARIA CARDAMOMUM. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И

ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 80(1), 33-38. 36.integratsiyasi, 18(5), 46-55..

13.Хасанова, Г. Р., Магрипова, Д. Ф., & Алибоева, Ш. У. (2025). РОЛЬ ЛИМОНА В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 80(1), 26-32

Хасанова, Г. Р., Эшниязова, Н. А., & Турабоева, Л. М. (2025). ВЛИЯНИЕ БИОЛОГИЧЕСКИ АКТИВНЫХ И ЛЕКАРСТВЕННЫХ МОЛЕКУЛ НА ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 80(4), 61-66.

15. Хасанова, Г. Р., & Рашидова, Д. Ш. (2025). ПИЖМА ОБЫКНОВЕННАЯ—*TANACETUM VULGARE L.* *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 80(4), 47-53.

16.Хасанова, Г. Р., Хамдамова, М., Мамаюсупова, Ф. Б., & Мамаюсупова, З. Б. (2025). ЛЕЧЕБНАЯ МАЛИНА ОБЫКНОВЕННАЯ-MEDICINAL RASPBERRIES. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 80(4), 54-60.

17.Daminovich, K. N., & Raxmatullayevna, X. G. (2024). ФИЗАЛИС ОБЫКНОВЕННЫЙ-RHYSALIS ALKEKENGİ L. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 52(1), 131-137

18.Хасанова, Г. Р., Эшниязова, Н. А., & Турабоева, Л. М. (2025). ВЛИЯНИЕ БИОЛОГИЧЕСКИ АКТИВНЫХ И ЛЕКАРСТВЕННЫХ МОЛЕКУЛ НА ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 80(4), 61-66.